

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Ammatillisessa koulutuksessa tilauskoulutuksen avaaminen mahdollistaa koulutuksen entistä laajemmalle asiakasryhmälle, joka nähdään positiivisena asiana. Tilauskoulutuksen toteuttaminen täyskatteellisenä on tärkeää, jotta se ei vääristä kilpailua.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Järvi-Pohjanmaan alue on elinkeinotoiminnaltaan painottunut metalli- ja puuteollisuuteen. Myös palvelut sekä maataloustoiminta työllistävät alueella. Meneillään olevasta taloudellisesta laskusuhdanteesta huolimatta aluetta leimaa alhainen työttömyysaste. Esimerkiksi Evijärvellä työttömyysaste oli 5,0 % huhtikuussa 2025. On selvää, että talouden kääntyessä noususuhdanteeseen tuotannon puolella toimivasta työvoimasta tulee olemaan pulaa.

Järviseudun ammatti-instituutti (JAMI) on Järvi-Pohjanmaan alueella toimiva merkittävä ammatillinen oppilaitos, joka kouluttaa työvoimaa alueen tarpeisiin. Tällä hetkellä JAMI:n opiskelijoista noin kolmannes on taustaltaan kansainvälisiä. Näistä kansainvälisistä opiskelijoista valtaosa hakeutuu opintoihinsa EU/ETA-alueen ulkopuolelta.

Nyt valmistelussa olevassa esityksessä ehdotetaan, että EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille säädettäisiin lukuvuosimaksuista lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Esitys on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026, jolloin se koskisi tuon jälkeen opintonsa aloittavia.

JAMI:n EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilla JAMI:n opiskelijoilla on iso merkitys koko Järvisseudun työ- ja elinvoiman näkökulmasta. On selvää, että useimmilla näistä opiskelijoista ei ole mahdollisuutta maksaa täysihintaisia lukuvuosimaksuja opinnoistaan. Koulutetun työvoiman saannin hankaloituminen sekä meillä että muualla Suomessa asettaa uudella tavalla haasteita yrityksille tuottavuuden ja tuotannon näkökulmasta. On selvää, että tämä vaikuttaa myös yritysten sijoittumiseen pitkällä aikavälillä.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden sulkeminen pois maksuttoman toisen asteen opintojen piiristä vaikeuttaa suoraan työvoiman saatavuutta ja elinkeinotoimintaa Järvisseudun alueella ja muualla Suomessa.

EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden osalta ei ole tehty riittävää vaikuttavuusarviointia suhteessa työvoiman tarpeeseen ja saatavuuteen tulevina vuosina, joka olisi ensiarvoisen tärkeää, kun Suomessa on jo nyt kohtaanto-ongelmia ja pulaa osaavasta työvoimasta. Luonnoksessa esitetään monissa kohdin, että yrityksen kouluttavat työntekijänsä suoraan oppisopimuksella tai ostavat tilauskoulutusta, jotta saavat osaavaa työvoimaa. Tämä voi toimia suurempien yritysten kohdalla, mutta Suomessa on paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joilla ei ole varaa kouluttaa itse työvoimaansa ja/tai jotka eivät voi ottaa riskiä palkatakseen työntekijöitä suoraan ulkomailta oppisopimuksella. Tämän eriarvoistumisen estämiseksi tarvitaan maksutonta ammatillista koulutusta, jonka kautta turvataan koulutettu ja osaava työvoima yritysten tarpeisiin koko Suomessa ja luodaan elinvoimaa alueille. Lukuvuosimaksut heikentävät myös Suomen mahdollisuuksia kilpailla osaavasta työvoimasta Ruotsin, Norjan ja Islannin kanssa, joissa toisen asteen opiskelijoilta ei peritä lukuvuosimaksuja.

Lukuvuosimaksut ovat merkittävä taloudellinen rasite monille EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevalle opiskelijalle, koska he tulevat maista, jossa elin- ja tulotaso ovat Suomea alhaisemmat. Osa opiskelijoista ei voi hakeutua enää Suomeen opiskelemaan, kun heillä ei ole varaa maksaa lukuvuosimaksuja. Tämän takia olisikin tärkeää, että he saisivat opiskella maksutta ja lukuvuosimaksun sijaan heille voitaisiin asettaa esim. kolmen vuoden työvelvollisuus Suomessa koulutusta vastaan. Mikäli tutkinnon suorittaneet haluaisivat lähteä maasta ennen aikarajan täyttymistä, niin silloin he joutuisivat maksamaan koulutuksensa jälkikäteen vrt. sotatieteiden kandidaattien työvelvoite.

Ammatilliseen koulutukseen ja sen rahoitukseen on kohdistunut viime vuosina hallitusohjelmissa jatkuvia muutos- ja säästövaatimuksia siten, että toimintoja ei ole ehditty sopeuttaa muutosten johdosta, kun ollaan tekemässä jo uusia muutoksia. Tämä EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten lukuvuosimaksullinen koulutus edellyttää koulutuksen järjestäjiltä jälleen täysin uudenlaista

toimintakulttuuria ilman riittävää valmistautumisaikaa ja voi tarkoittaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien määrän vähenemistä, kun taloudellisia edellytyksiä toiminnan jatkamiselle ei enää ole. Tämän takia vaikuttavuusarvioinnin tekeminen ennen päätösten tekemistä on ensiarvoisen tärkeää, jotta on faktaa päätöksenteon tueksi. Lisäksi koulutuksen järjestäjät tarvitsevat aikaa uusien sopeuttamistoimien tekemiseen ja uuden toimintakulttuurin luomiseen, jos selvityksen pohjalta päädytään jälleen uusiin rahoitusleikkauksiin. Tähän vuosi on liian lyhyt aika, joten tarvitaan vähintään siirtymäaika näin suurelle rahoitusmuutokselle. Koulutuksen järjestäjät eivät tavoittele taloudellista voittoa opiskelijavalinnoillaan, vaan pyrkivät palvelemaan ympäröivää yhteiskuntaa järjestämällä koulutusta.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Euroopan talousalueen valtioiden ulkopuolelta tulevat opiskelijat tulee säilyttää valtionosuusrahoituksen piirissä, jotta Suomeen saadaan koulutettua lisää osaavaa työvoimaa. Ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet muuttuvat jo muutenkin voimakkaasti 1.1.2026 alkaen, joten tämän lisäksi ei tarvita uusia muutoksia 1.8.2026 alkaen. Tällä hetkellä koulutuksen järjestäjät eivät pysty ennakoimaan muutenkaan riittävästi toimintaansa jatkuvien muutosten takia, joten kaksi merkittävää rahoituslain muutosta samalle vuodelle on liikaa.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Oppivelvollisuuslain piiriin tulee kuulua kaikkien alaikäisten opiskelijoiden kotimaasta riippumatta. Koulutuksen järjestäjien tulee voida kohdella kaikkia opiskelijoita yhdenvertaisesti. Koulutuksen järjestäjien työmäärää ei tule myöskään lisätä erilaisilla velvoitteilla opiskelijan velvoitteiden selvittämisestä. Tämä vaatii koulutuksen järjestäjiltä lisäresursointia, johon ammatilliseen koulutukseen kohdistuneiden säästöjen myötä ei ole varaa.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Tietojen vaihtaminen koulutuksen järjestäjän ja Maahanmuuttoviraston välillä nähdään välttämättömänä edellytyksenä kummankin osapuolen laadukkaan toiminnan varmistamiseksi.

Huhtala Mikko
Evijärven kunta